
2

Herdenking Nelson Mandela

Aan de orde is **herdenking naar aanleiding van het overlijden van Nelson Mandela**.

De voorzitter:

Ik heet van harte welkom de ambassadeur van Zuid-Afrika, de heer Goosen, en de counselor van de Zuid-Afrikaanse ambassade, mevrouw Jojozi. Ik vraag alle aanwezigen om te gaan staan, voor zover zij daartoe in staat zijn.

Dames en heren, vandaag staan wij stil bij het overlijden van Nelson Mandela, de man die wereldwijd het symbool werd van de strijd voor gelijkwaardigheid en vrijheid. Het bericht van zijn overlijden raakt mensen over de hele wereld.

Mandela hoort thuis in hetzelfde rijtje als Mahatma Gandhi en Martin Luther King: leiders van een politieke en sociale emancipatiebeweging, die met hun principiële geloof in de fundamentele waardigheid van mensen, ongeacht huidskleur, afkomst, nationaliteit of geloofsovertuiging, een moreel leiderschap toonden dat uitsteeg boven de specifieke situatie waarin zij zich bevonden. Dat leiderschap was van belang voor de generatie van Mandela en strekt tot voorbeeld voor de huidige en waarschijnlijk volgende generaties.

Evenals Gandhi en King was Mandela een leider die wegens zijn principiële strijd gevangen werd gezet, 27 jaar lang. Hij betaalde voor zijn principes een hoge persoonlijke prijs. Dat hij zich na zijn vrijlating wist te richten op verzoening met zijn tegenstanders en op het overbruggen van verschillen, bezegelde zijn leiderschap.

De televisiebeelden van zijn vrijlating staan mij nog helder voor de geest. Een rijzige man, anders dan ik mij had voorgesteld. Hij liep alsof hij een middagwandeling maakte, de vrije wereld in. Ik deelde het gevoel van ongeloof op dat moment met velen. De tegenstelling tussen de juichende mensenmassa en de serene rust van Mandela maakte diepe indruk. De mensen die hem opwachten, wilden hem aanraken, maar zijn grootsheid leek hen daarvan te weerhouden.

Nelson Mandela heeft voor, tijdens en na zijn presidentschap verschillende bezoeken gebracht aan ons land. De eerste keer was in juni 1990, vlak na zijn vrijlating uit de gevangenis. In 1994 was hij opnieuw in ons land. Velen zullen zich het moment herinneren dat Ruud Gullit zijn gouden bal overhandigde aan zijn held Mandela. De Eerste en Tweede Kamer ontvingen president Mandela op 12 maart 1999 tijdens zijn staatsbezoek aan Nederland. Hij hield een toespraak voor de leden van beide Kamers in de Oude Zaal van de Tweede Kamer. Hij sprak daar vertrouwen uit in de toekomst van zijn land na zijn komende afscheid als president. Tijdens dit staatsbezoek maakte hij een memorabele tocht door de Amsterdamse grachten en ontving hij een eredoctoraat van de Universiteit van Leiden.

Voor het laatst was Nelson Mandela in Nederland in juni 2002. In Middelburg ontving hij de Four Freedoms Award voor zijn strijd voor gelijke rechten en kansen voor iedereen.

In het Vredespaleis staat sinds 2005 een borstbeeld van hem, schouder aan schouder met de beeltenis van Mahatma Gandhi.

In 1964 werd Mandela veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf. In zijn slotpleidooi verdedigde Mandela zichzelf met de woorden: "Ik heb het ideaal gekoesterd van een democratische en vrije maatschappij waar alle mensen tezamen kunnen leven in harmonie en met gelijke kansen. Dat is een ideaal waarvoor ik hoop te mogen leven om het tot werkelijkheid te zien worden, maar als het niet anders kan, ben ik bereid, voor dit ideaal te sterven".

Over zichzelf zei hij: "Mensen verwachten meer van me dan ik menselijk gezien kan waarmaken". Relativerende woorden, maar, zo vraag ik mij af, kan een mens iets hogers bereiken dan voor zo vele anderen een bron van inspiratie te zijn?

In het licht van de woorden van Mandela beseffen wij dat vrijheid en democratie kostbaarheden zijn.

Onze gedachten gaan uit naar de naasten van Nelson Mandela en alle andere mensen die hem dierbaar waren en voor wie hij dierbaar was.

Minister Rutte:

Mevrouw de voorzitter. Vorige week donderdag overleed Nelson Mandela. Zijn dood kwam niet onverwacht, maar het nieuws maakte wereldwijd wel enorm veel los. Zelden verloor de wereld een man met zo'n groot en onomstreden moreel gezag en zoveel charisma. Zuid-Afrika rouwt om het verlies van zijn Madiba, en de wereld rouwt mee, want Nelson Mandela heeft ons tijdens zijn lange en veelbewogen leven allemaal geraakt.

Mandela was een van die uitzonderlijke mensen die al tijdens zijn leven het gezicht werden van een tijdperk. De beelden van zijn vrijlating in 1990 zijn en blijven onvergetelijk. Plotseling was daar die man, die we tot dan toe eigenlijk alleen kenden van enkele korrelige zwart-witfoto's. Die opgeheven vuist, boven dat lachende, open gezicht. Het was een emotioneel moment, waarop de hele wereld veranderde, vergelijkbaar met de val van de Muur, een jaar eerder.

Zelfs na 27 jaar Robbeneiland bleef Mandela geloven in het positieve, in de menselijkheid. Die positieve levensinstelling was misschien wel zijn grootste kracht."

Dingen lijken altijd onmogelijk, totdat ze klaar zijn", zei hij ooit. Vanuit die grondhouding bouwde hij na zijn vrijlating aan een nieuw Zuid-Afrika. Een Zuid-Afrika van eenheid, gelijkwaardigheid en verzoening. Dat deed hij met de wijsheid en de mildheid die zo kenmerkend voor hem waren. Niet confronterend, maar verzoenend. Niet met geweld, maar met overleg. Niet wraakzuchtig, maar rechtvaardig. Dat was Mandela ten voeten uit: een verbinder.

Zo hebben wij hem ook in ons land leren kennen. Bij meerdere gelegenheden sprak Mandela over de speciale band die hij met Nederland voelde. Die speciale band was er ook andersom, en dat maakt ons verdriet over zijn dood alleen maar intenser. Nederland was voor Mandela niet het

land van dat gehate woord "apartheid", maar juist van de strijd daartegen, en voor die herinnering zijn we dankbaar.

De man die wij vandaag herdenken, zei ooit het volgende: "What counts in life is not the mere fact that we have lived. It is what difference we have made to the lives of others that will determine the significance of the life we lead."

Nelson Mandela maakte dat verschil, voor Zuid-Afrika en voor de rest van de wereld. De erfenis die hij nalaat, is blijvend. Een erfenis van hoop, grote persoonlijke moed en een compromisloze keuze voor de vrede. En daarmee blijft Nelson Mandela ons inspireren. Wij gedenken hem met het diepste respect.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.